

407(15)

00

Tseelētšo Lenyalō

I. Kgoadi Mpe. 19

pp. 1-9

Marriage in Molepo's tribe.

rewritten copy

K3415

Motho a ka šexela moxatša raaxwê
 "mmaneaxê" e seng mma moxolwaxê,
 Moxatša malomeaxê ke mmaxe xa a na tokêls
 ya xo mo tšea. Bakeng sa botšala motho a
 ka no tšea yo ba lekanang ka mengwaxa
 kapa ya mo fetsang, le xe e ka ba moxwera
 wa ngwana wa monna ya mo tšiang xa xo
 mokxas. Baphalabarwa le Malepa le
 Mathšakane a be a sa tšewo mono boxolo-xolo.
 E be e le batho ba ilwang ba nyatšexaxo
 ka baka le metšwaga le polêls tša bōna, xaxolo
 ditswarong tša bōna. Mathšakane le byale
 a sa ilwa.

Sethšabeng monna a ka nyala mang
 kapa mang xe xo see kwanō, euyya eo
 xo tsibyang xoba ke molaō o be a tšeelwa
 bothateng. Ke ngwana wa pele ka lwapeng
 ya tšiang xa malomeaxê, ke molaō wa
 sexaxešo, le xe e ba xa xo na mošimane,
 ngwanenyaōra o swanetše xo tla xo
 rakxadiaxê ešta le xe xo se na ngwana
 o tla lwapeng. Le xe e ba ngwana wa
 rakxadiaxê xa a mo rate wa nywalwa
 a tla lwapeng. Banna ba xabō ba tla
 mmona. Mosadi o nywala mosadi, ke
 xore kxomo tše nywetšeng A di ya xo
 nywala B, a tla xa bo A, a bopa lwapa,
 a mo diiša bana ka bana ba lwapa
 la bo A le tsoxile o tla ba le ka xabō.

Ke tšeanô le leloko le itseng ya ratêxa.
Leloko le sa ratexeng ke xe e le la bafô
kapa e le baloi, le motho ya nang le malwetš'i
a sa foleng a byale ka sthophing le dirata,
kapa a na le maitshwarô a mabe.

Motho o tsewa ka baka la xo tsebaxala xa
leloko kapa batšwadi ba xaxe, wa kua ba
re ba xa mokêtê ke batho kapa ngwana
mokêtê ke motho wa makxonthê.

Xo laola tataxo ngwana tabeng tša tšeanô,
o swanetš'e xo fiwa matla ke bo kxatsidixê,
le tša moradi ba re "Ngwana o tswalwa
xa makxolwaxê." Xe motho a ratane le motho
o kxôna xo beletš'a ngwana a se se a
bêlêxwa, ešita le xe Ba re na mosadi
o mo fa dikxomo a nywala mosadi a tlê
a mo tswallê mosadi. Motho o re xo nywalwa
a tlose a kxopelwe xe a tla bekwa. Xa xo
motho ya ka ikxêthêlang, ditaba di phethwa
ke batšwadi.

Peletš'o. Maklatse o nthša dikxomo o
nywala Lešexo. Kxatsedi ya Lešexo e
tšea kxomo tšeo 'mapexa' a Lešexo o nywala
ka ôna mosadi. Ngwana wa pele wa
mosetsana o ya xa rakxadiaxe 'Lešexo'.
Xe ekaba ngwana wa Lešexo a ka xola
xo se xwa hlwa xo eba le mothešana xa
malomeaxê, ba tla iša pooana xe a
tšea mo xongwê, e le xore iwa xa
malomeaxê ke yêna mosadi e moxolo.

Xe e le mo xo kwanang batho e seng motswalô, batswadi ba kwana pele ba tse ba tsibisa meloko ke xona ba tlang xo nthša pholwana, ba re ke xo axêlêla mothšidi. Xo tloxa moo ba keng sa tlala diaparô ntho efe le efe eo ba e hlokanq ba bo mosetsana ba ya xabo lesoxana ba re mosadi wa lena o bolaya ke tlala kapa o bolaya ke phefô byalo-byalo. Mohla a ya xo wêla ba a bexa. Mohla a raolang ba re mosadi wa lena o xootše, ke xona dikxomo tšā/ maxadi di tlang xo tšwa, dilô tše ka moka di ya ka dibaka, sa bo lesoxana le sa bo mothepa, se sa eng ka sebaka xe xo ka ba le hlalano xa se lefiwe.

Ba re xo kwana batswadi e be xona ba botšang bana ba bōna. Iša tšeo di phethwa ke batswadi e seng motšei le motšeiwa. Xe xa malomea lesoxana xo sa xola ba roma sebaka xo re motloxolwaxo o xootše, re be re re re ka mo tswalodiša xa mokêtê, batho ba se tlo mo phsatla ka mabati. Malomeaxê a dumele ba mo fe pholwana. Xo supa xoba ba tla bowa. Mosadi wa xa malomea motho ke wa molao e seng xo rata. Ke yêna tima-mollô kae le kae.

La xo phapanô peeletšong bakeng sa mosadi wa kxosi le wa mofô, dikxomo tše yang xo nywala di êtwa pele ke ya kscadi. Xe ekaba motho xa a na xa malomeaxê, mosadi ya tšewang pele ke yêna tima mellô, ba tla no latêlana ka xo tšewa xa bôna.

Peeletšo e ka senywa ke xe eba u sa ba fe selô xe ba bexa tlala thšexo le tše byalo, le xôna ba tla xo laêla ba re re tla sela ka yêna. Xe xo kxonexe xo beêlêtsa batho ka nako e tee ba swanetše xo latêlana. Bosolo bya basadi bo ya ka xo beêlêtswa xa bôna. Mosadi wa xa malomea motho xe a se a iša pholwana pele o šitwa xo ba e mosolo. Mosadi wa tsibišwa xe a ka se be yo mosolo.

Mmeêlêtsi a ka êtêla mmeelêtswa.

Mmeêlêtswa xa a tsene xabô mmeelêtsi. Ba šitwa xo tlwaêlana ka xoba mola mosetsana a mo tsebang wa mo thšaba, xa ba bonane xa ba boledišane/mosetsana xa a mmitše ka lebitso, xa xo bolêluwa bakeng sa xaxe o no re, mosolwa mokêtê.

Mosetsana ya beêlêditšweng xa a na thšupô kapa phapanô le ba bang. Lehu la lesocana xa le senye peêlêtsô ha e se la mosetsana, le xôna xo ka nyakêxa moya ntlo xe kwanô e le xôna, xe ba sa kwanane batswadi ke xôna e ka senyêsang.

Xe lesoxana le xana xo nyala mosetsana eo le laoletšweng yêna ba mo nyadiša moratho wa xê, xê a se xona, ke xona xo senyêxang. Mosetsana xê a sa rate wa xapeletšwa, ba roma masoxana a mo iša ka kxang ba tšame ba mmêtha ba be ba mo tswalêlêlê le lesoxana ka ntlong.

Mosadi yo mong ba ile ba mo dia byalo a sa rate lesoxana les. Babô ba re u swanetšê xo ya, re lle dilô tša batho. Mapelelong, o ile a ba a hlala a šetšê a nee ngwana wa boadi, ba bona xoba ba tla ba ba mmolaya ka diatla.

Xe peêlêtšô e senyexile tšohle tšê nthšitsweng di a lefiwa. Xe lesoxana le thšabile le kxanebê, ba bo lesoxana ba roma motho xabo mothepe. Ba re nyakelang mono. Xe bas ba kwišiša, babo lesoxana ba tla nama ba nywala. Xe a mo tšea ka matla ke molato wa lefišwa a nthšea kxomo mothepe a boêla xae. Xe mmeêlêtšî a ka senya kxanebê ya xaxê wa lefišwa a tšea nywala.

K34 | 5

Taba tša lenyalô di rêruya ke batswadi,
ke bôna ba bônang xê lesoxana le
xotšê. Lenyalo le šupaf xore kapa le
lokolla lesoxana le kxarebê xore ba
phele xa mmôxô byale ka monna le
mosadi. Ba dula xabo monna.

Lenyalo le rêruwa ke metewalo ya bo
banyadi. Batho ba nyalaneng xa ba
tswanela xo tšêna ntlong e mphsa,
eo ke ya masoxana. Ba tšêna xo eo e
beng e tšerwa ke batswadi ba bôna
Bao ba ya ka xo ya mollô.

Sibyanana tšê swanetieng xo jêla
monyadi di tšwa le monyadiwa xa
xabô le lona lešapelô le lexoxwa e le
tšê mphsa ka moka di ruwele ke basadi
ba xo tliša ngwetšê.

Pele monyananya o se wa diwa meloko
ka moka ya tšibiša, xome e mong le e
mong o tla le mphô ya xaxe: kxomo, nku,
pudi, dinwa, ditloo, mahêlê kapa kxoxo,
ka moo ba ka kxônang ka xôna. Bangwê
ba tla le phafa tša mabyalwa mohla monyananya.
Le ngaka ya lwapa e a tla xo tla xo ba
tšireletšê boloi. Babo mosetsana ba tšeba
ke sebaka xe se ile xo kxopêla, ke bôna
ba lokollang mosetsana xo nyalwa.

Xo tšwa tšwetšê le seala, kxomo tšê
pedi mohla oo wa lenyalô.

Maxadi a išwa pele xo rêrwa lenyalô. Lesoxana xa le na polêlô tabeng tšeo xa e se xe le ya kxarebeng. Ke taba tša ba baxolo. Monyanya o ba xôna le ditaô xabo mothepe le xabo lesoxana. Dikxomo xe di sa lekane, ba no boledišana tša kwano ba re re tla le phelela, re mothšidi wa lena, ke xore "Re tla no re se re se bônang ra tliša." Xe ba di xana ba tla tliša tše ding xo fihlêla ba di amoxêla.

Monyanya o binwa ka matsatši a mabedi. Monyadiwa boxadi o išwa ke basadi ba metswalô yabô: bo rakxaxê, mmaneaxê, mmamogolwaxe le basetsana ba bitšwang diphelexetšê, bohle ke metswalô e kxaupsi, ba mo isa bošexo ba e na le ba xabo lesoxana ba tlileng xo beka ngwetši. Monna o ba tee ke theko tše pedi e leng sebaka. Ba tšama ba hlaba mekxoši ba sepela ba nanya. Xe ba batametše motse wa xabo lesoxana ngwetši e le xare xa basadi ba xabô e ikhurumeditše e sa bonwe. Xe e tla tšena ka kxôrô ba nthša selô, sefêrô, monyakô wa ntlo, le xe a tla ikhurumolla. Dilô tšena di nthswa ke ba boxadi, ke tša ngwetši ena.

Ngwetši e swanetše xo hlompheba ba boxadi ka moka le bana ba banyejnyana.

O tšoxa e see kapele a šila a pea, a fiela lwapa xe e se yo moswa xa a sole, xo sola mmatswale kapa moxadibwaxê. Ngwetšiši xa e apee bošexo e swanetšše xo dula e tlootšše e kamile hlôôxô. Mešomô ya ka xaê e xafêlwa yêna, ke yêna mong a lwapa. Xa na ~~boikarabêlô~~ boikarabêlô le xe ba ka mo roxa ba boxadi. Mafisi a tletšwa moimana. Xa a tsene ferô se seng le se seng xe e se se ba mo laileng. Xe ba mo khurumotšše xa a sa khuta.

Monyanya o ka hlokapalaxê kxarebê e letšwe kapa xo nee leho xabô kapa boxadi, ba re "Wa khukhunthšwa" A ka dula xa xabô xe ba sa kxodiša babô ka xo nywala. Wa ba bêtšxa xa xabô, ba tloxe ba mo iše xola ba phetšile xo nywala. Xe ba se ba phêtha ba ka phêtha ka mapena. a morodixê. Ba leloko ba swanetšše xo thuša ka dikxomo, dipudi, dinku le mexoma kapa selêpê di be di nywala kxalê, le yôna mefsiri, dipheta, thšêlêtê ke ntho e mphsa.

Maxadi xa a abiwe ke a xo tšea dingwetšiši, baxatšša ba kxactšedi tša xaxe. Le tataxwê a ka no tšea ka tšôna xe e le tšê nthšiši.

Tataxo mothepe a ka se die ka ôna ka moo a ratang, xobane babo lesoxana ba na ba e tla xo a hlahloba mme ba swanetse xo tseba engwê le engwê mo e yang. Ba fiwa dimphô mohla ba nyalana, ba fiwa ke meloko le baxwera ba bôna. R mong le e mong o nthša ka moo a ka kxônang. Dineš ka moka tše fiwang mohla lenyalo ke tša banyadi.

Xo hlabya dikxomo, dipudi le dinku ka moo ba ka kxônang. Ke tša batswadi le meloko e ka kxônang xo thūša, xaxolo ke tša batswadi. Badimo ba rêtwa mohla monyanya. Xo rêtwa baxoxo-xolo ba leloko xwa binwa dikoša ke thake e mphsa. Ba fiwa maxôbê, ~~dinoma~~ le mabyalwa ngwaxa wa khoora. Xo khêthwa bo rangwanlaxê le metswalô e leng kxaupsi kudu le banyadi, ke bôna baabi ba dijô tša monyanya.

Mohla monyanya ba bina ba re:
Mma o tlile tlala u ile ke tla ja makako,
tlala u ile; ba re thšilô le lwala re tšere,
ba tla šala ba eja lewa le mafsika.
Monyalwa xa a hlahlobye, etšwe letheka
le kara tša xae di le kxakala ba sa
apare selô mmeleeng. Mohla lenyalô xabo
lesoxana ba namile ba tšena ntlo e
tee.

Moladišiši   Mmatšatšai 'nyale.
70 dilemô

end 5 407